

Vastgeroest

Nooit zijn kinderen zo inactief geweest als in de jaren '90, schrijft de *Times Educational Supplement*. De TES beroept zich hiervoor op een Britse studie bij 5- tot 11-jarigen. Meer dan een derde van de meisjes en meer dan de helft van de jongens neemt nauwelijks beweging. Ze komen niet aan het equivalent van tien minuten wandelen per week. Meisjes worden

SIGNAAL

wel vroeger minder actief dan jongens. Al vanaf hun vijfde jaar zouden ze minder lopen, springen en spelen.

TABAKSPREVENTIE

Iets opgestoken?

Volwassenen hebben invloed op het rookgedrag van jongeren, maar als het om tabakspreventie gaat op school, dan moeten alle partners in de schoolgemeenschap inspraak hebben. Dat is de conclusie van leerkrachten, directeurs en PMS-medewerkers van 70 Vlaamse scholen. Samen met 93 andere scholen deden zij vorig schooljaar mee aan het programma «Jongeren tegen Roken» van de *Vlaamse Kankerliga*. Uit een enquête blijkt dat zij tabaksgebruik niet noodzakelijk als een probleem zien. Voorts betekent tabakspreventie niet noodzakelijk stoppen met roken en is het niet simpelweg een kwestie van reglementen en sancties. De 163 scholen die aan het project deelnamen, hebben niet stilgezet. In 65 scholen bestaat een werkgroep rond roken of druggebruik, 101 scholen ondernamen andere initiatieven van tabakspreventie en 126 scholen beschikken over een reglement inzake roken op school. 6 scholen bieden ondersteuning bij stoppen met roken. Dit schooljaar zorgt de Vlaamse Kankerliga voor verdere begeleiding van scholen die rond tabakspreventie werken. Overigens kan elke school

op elk moment met het project kennismaken. Er is keuze tussen praktische informatie, didactische pakketten, een analyse van de huidige situatie op school, het uitwerken van een niet-roken beleid, advies bij het oprichten van een werkgroep enz.

Vlaamse Kankerliga - Koningsstraat 217 - 1210 Brussel - tel 02-227 69 69 - fax 02-223 22 00

NA VROUWEN NU OOK

Mannen

Universitair Nederland is een primeur rijker: aan de *Rijksuniversiteit van Leiden* is een keuzevak *mannenstudies* ingevoerd. Het vak, een inwijding in een aantal theoretische werken over mannelijkheid, maakt deel uit van het onderwijsprogramma... *vrouwenstudies*. De rol van vrouwenstudies staat als vak op het programma van zowat alle Nederlandse universiteiten. Maar de laatste decennia is de aandacht niet langer uitsluitend gericht op de positie van de vrouw in de samenleving. Heel wat onderzoek richt zich veeleer op de rol van het geslacht in het algemeen. Nader onderzoek naar mannelijkheid past binnen die ontwikkeling.

NIEUWE KLASGENOOT

Hond

Niels Schleper, een 19-jarige student uit het Nederlandse *Hardenberg*, mag sinds kort zijn hond mee in de klas nemen. Dat is geen spitsvondigheid of overbodige luxe, want Niels is blind. Tot voor kort verplaatste Niels zich met een stok, maar binnen de school gaf dat soms problemen om snel ter plaatse te komen. Nu brengt *Tender*, zijn hond, hem van het ene naar het andere klaslokaal. Niels' medeleerlingen reageren positief op hun nieuwe klasgenoot, die zich overigens erg rustig houdt tijdens de les.

ONDERZOEK

De sch-ouders eronder

Leerlingen kiezen te hoog of te laag. Dat kan onder meer worden toegeschreven aan het sociaal milieu en de verschillende onderwijsverwachtingen van de ouders. Reeds in het eerste jaar van het secundair moeten nogal wat kinderen zittenblijven. Voorts blijkt de brugfunctie van het overgangsjaar 1b naar 1a zelden gerealiseerd. Nog een vaststelling is dat het aantal zittenblijvers in het technisch secundair onderwijs (TSO) soms driemaal hoger ligt dan in het algemeen secundair onderwijs (ASO). Verkeerde oriëntering, verkeerde keuze of verkeerde aanpak? Onderzoekers zeggen: de sch-ouders eronder!

Sommige lagere-schoolkinderen zijn niet klaar voor het secundair onderwijs. Ze krijgen wel de kans aan te pikken via een brugjaar in het zogenaamde eerste leerjaar b. De bedoeling is dat ze het volgend schooljaar de overstap kunnen maken naar het eerste leerjaar a. Maar uiteindelijk blijkt slechts vier procent dit werkelijk te (kunnen) doen. De meerderheid kiest voor de beroepsrichting. Ook in latere jaren komt het nauwelijks voor dat een leerling voor een hogere richting kiest. De studiekeuze in het tweede jaar, voor een algemene dan wel een technische optie, wijst daar bijvoorbeeld op. Amper vijf procent van de leerlingen in het tweede leerjaar met technische optie stapt over naar 3 ASO of 3 KSO. Van de leerlingen in het tweede leerjaar met algemene optie stapt daarentegen wel 17 procent over naar TSO, KSO of BSO.

Honkvast

Het TSO telt méér zittenblijvers dan het ASO en BSO. Zo zitten in het tweede leerjaar met technische optie reeds driemaal meer zittenblijvers dan in de richting met algemene optie (9 % t.o.v. 3 %). In het derde leerjaar worden deze verschillen enkel nog maar groter (18 % t.o.v. 4 %). Naast het aantal zittenblijvers recruteert het TSO ook heel wat leerlingen uit het ASO. In 3 TSO is bijvoorbeeld één derde van de leerlingen afkomstig uit het tweede jaar met algemene optie. TSO'ers blijken bovendien ook niet zo honkvast. Van de leerlingen in het tweede leerjaar met technische optie blijft tien procent zitten. Vijftien procent stroomt door naar 3 BSO, vijf procent naar 3 ASO of 3 KSO. Niet meer dan 69 procent stroomt door naar 3 TSO. In het ASO zijn de doorstroomcijfers hoger. Dat is vooral toe te schrijven aan een kleiner percentage zittenblijvers. De uitstroom naar een hoger leerjaar in een lagere onderwijsvorm is vergelijkbaar met het TSO. Vanaf het derde leerjaar is de uitstroom van het BSO naar een middenstandsopleiding of het deeltijds onderwijs vergelijkbaar met de uitstroom van het TSO naar het BSO. Het percentage zittenblijvers in het BSO blijft er wel steeds lager. Eerder onderzoek wees al op een zekere grilligheid van TSO-leerlingen. Zo hebben TSO'ers na afstuderen meer vertraging opgelopen dan BSO-afgestudeerden. Ze veranderen ook meer van studierichting (58 % tegenover 48 % BSO'ers).

Arbeider

De studiekeuze wordt sterk bepaald door de sociale afkomst

Verveling

Een spijbelprobleem in het lager onderwijs, kan dat? Tot voor kort leek het bijna onbestaande, maar in Engeland zijn onderzoekers tot andere bevindingen gekomen. Acht procent van acht jaar oude en vijftien procent van elf jaar oude leerlingen blijken er al eens zonder goede reden van school weg te blijven. Om eventuele motieven voor spijbelgedrag na te gaan, stelden de onderzoekers in veertien Engelse scholen de vraag wat de leerlingen tot spijbelen zou aanzetten. 43 procent van de achtjarigen en 57 procent van de elfjarigen noemden verveling de belangrijkste factor. 27 procent van de achtjarigen zou spijbelen om pesterijen te ontlopen en 23 procent zou thuisblijven wegens te moe. Minder vaak genoemde motieven zijn een afkeer van de leerkracht en te veel schoolwerk.

AFKLIJKEN MOET

Benchmarking

«Op een bepaald moment waren er signalen dat we meer moesten doen aan beroepsgericht onderwijs», zegt *Cees van der Linden*, directeur van een school voor bijzonder onderwijs, met veel epilepsiepatiënten onder de leerlingen. «We wilden dit niet in het wildeweg doen, want er zijn zo veel beroepen en welke moet je dan kiezen?» De directeur hield het probleem niet binnenskamers, maar trok naar het landelijk voorlichtingscentrum epilepsie in Utrecht. Daar vond hij de know how om via een zelf uitgevoerde enquête de vraag naar beroepsgericht onderwijs concreter en meer gedetailleerd te maken. Volgens *Wil Kuijpers* van het *Katholiek Pedagogisch Centrum* in Nederland is dit een typisch voorbeeld van benchmarking. Benchmarking is een uit het Amerikaans bedrijfsleven afkomstige vorm van kwaliteitszorg. Het principe is dat men bewust op zoek gaat naar een school, instelling of bedrijf die op één of ander domein het best geplaatst is. Durven leren van de beste in de klas dus, over alle zogenaamde barrières of concurrentie heen. «Scholen worden steeds meer gewone arbeidsorganisaties. Bij een onderwerp als ziekteverzuim bijvoorbeeld moeten scholen net zo goed een beleid ontwikkelen als de supermarkt of het garagebedrijf om de

van de leerlingen. Ook na de invoering van het *Vernieuwd Secundair Onderwijs* (VSO) kozen kinderen uit de hoogste sociaal-professionele categorieën nog altijd meer voor ASO dan andere en dit ongeacht hun intelligentie. De eenheidsstructuur schijnt daar weinig verandering in te hebben gebracht.

De keuze voor een eerste leerjaar a of b wordt in eerste instantie ingegeven door het IQ van het kind. Veel invloed hebben voorts het onderwijsniveau van de ouders, het geslacht van de leerling en het beroepsniveau van de vader. Vooral bij kinderen met een lager intelligentieniveau spelen de gezinskenmerken mee. Zo maakt een minder intelligente jongen wiens vader slechts een diploma lager onderwijs heeft en die arbeider is, 65 procent kans om naar 1 a over te stappen; een meisje met eenzelfde intelligentieniveau maar wiens vader universitair geschoold, maakt 99 procent kans.

Voor de studiekeuze in het tweede jaar (technische optie versus algemeen optie) zien we dezelfde invloeden, al weegt het geslacht van de leerling hier meer door. Maar voor de keuze ASO of TSO in het derde jaar neemt de invloed van de gezinskenmerken af. IQ en opleidingsniveau van de ouders hebben het meest invloed op de studiekeuze in de eerste graad.

Uiteindelijk bepalen de ouders uit de hogere sociale milieus veel meer de school- en studiekeuze dan ouders uit lagere sociale milieus. Ze hebben ook hogere (onderwijs) verwach-

tingen. Bovendien is het juist verfrissend en inspirerend om over de grenzen van je eigen sector heen te kijken.» Aldus nog *Wil Kuijpers* in *Uitleg*. Komen ook de Vlaamse scholen uit hun schelp?

AANLEG EN ERFELIJKHEID

Waar zit uw knobbel?

Volgens de negentiende-eeuwse Weense arts *Franz Joseph Gall* kon een sterke ontwikkeling van bepaalde vermogens zichtbaar zijn in de hersenen. Wie goed was in talen, zou op een bepaalde plaats in zijn hersenen letterlijk een knobbel ontwikkelen, die men kan voelen... Deze knobbeltheorie is natuurlijk al lang met de opperhuid gelijk gemaakt, maar de vraag blijft of er ook figuurlijk zoiets bestaat als een (erfelijke) talen- of wiskundeknobbel. «Kinderen zijn niet allemaal even slim», zegt de Nederlandse onderzoeker *Paul Eling* in *Didaktief*. «Er zijn er ook die goed presteren op bepaalde gebieden en tegelijk gewoon of zelfs zwakbegaafd zijn op andere. In het algemeen bepalen erfelijke factoren voor een deel hoe intelligent een persoon is. Intelligentie speelt een rol bij wiskunde en talen, dus in zekere zin is ook de aanleg voor die vakken voor een stuk erfelijk.» *Elings* spreekt wel het idee tegen dat aanleg voor talen of wiskunde een eigenschap is die men integraal erft. Meestal gaat het maar om een deelaspect en dat maakt de analyse van eigenschappen op erfelijkheid een heel complexe zaak. Andere onderzoekers halen bovendien factoren aan als opvoeding en socialisatie om de aanleg voor een vak te bepalen, maar de invloed daarvan is moeilijk te meten. «Wel zijn die factoren het gemakkelijkst te beïnvloeden», zegt wetenschapper *Edith Van Eck*, «en dus moet het langs die weg mogelijk zijn om de prestaties te verbeteren van een kind dat minder goed is voor een bepaald vak.» De Nederlandse campagne *Kies Exact* sluit bij die redenering aan. Ze wil meer vrouwelijke leerlingen voor exacte vakken laten kiezen.

tingen van hun kinderen. Kinderen uit lagere milieus, wiens ouders geen of minder verwachtingen hebben, kunnen advies en begeleiding dan ook best gebruiken. Maar goede studieoriëntering kan slechts tot stand komen als men aandacht besteedt aan de interactie school/PMS-sociaal milieu. **Restaurant**

Tussen gezinnen met ASO-, TSO-, en BSO-kinderen bestaan heel wat verschillen. ASO-kinderen komen meer uit gezinnen waarvan de vader een hogere opleiding achter de rug heeft dan kinderen uit TSO en BSO. Daarnaast nemen ASO- en TSO gezinnen ook meer deel aan sociale verenigingen, waaronder ook ouderverenigingen, dan BSO-gezinnen. Culturele deelname (concerten, musea), leesgedrag, vrijetijdsbesteding (bioscoopbezoek, restaurant, creatieve activiteiten) en opvoedingswaarden verschillen eveneens tussen de ASO-, TSO-, en BSO-gezinnen. Deze sociaal-culturele verschillen worden weerspiegeld in verschillende schoolculturen op ASO-, TSO- en BSO-scholen. Willen jongeren uit lagere of hogere milieus, die het advies krijgen naar het ASO, TSO en BSO te gaan, goed presteren, dan moeten zij zich kunnen herkennen in de schoolcultuur. Een pleidooi voor zorgbreedte op dit vlak.

Veerle Van De Velde, Bea Van Brusselen, Mia Douterlungne, Gezin en school, Een onderzoek over het gezin als indicator voor de schoolloopbaan in het secundair onderwijs, inclusief verwijzingen naar eerder onderzoek.

Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) - E. Van Evenstraat 2e - 3000 Leuven - tel 016- 32 33 33 - fax 016-32 33 44